

FESTIVAL
**OUDE
MUZIEK
UTRECHT**

**26 AUGUSTUS/
4 SEPTEMBER
2022**

ĀRT HOUSE 17 / MICHAEL HELL
JOHANN SEBASTIAN BACH, THOMAS HÖFT:
UTRECHTER PASSION

woensdag 31 augustus

TivoliVredenburg, Grote Zaal

20.00 uur

ART HOUSE 17 / MICHAEL HELL

JOHANN SEBASTIAN BACH, THOMAS HÖFT: UTRECHTER PASSION

Livestream en terugkijken via emtv.online

ca. 120 minuten (geen pauze)

Susanne Elmark sopraan
Yosemeh Adjei countertenor
Raphael Höhn tenor (verteller)
Markus Schäfer tenor
Dietrich Henschel bariton

Barbara Konrad, Sofija Krsteska-Klebel altviool
Hannah Freienstein, Ala Yakusheuskaya cello
Georg Kroneis violone, viola da gamba
Georg Fritz, Katharina Andres hobo
Inga Maria Klaucke fagot
Ester Van Der Veen contrafagot
Sofie Vanden Eynde theorbe

Michael Hell klavecimbel & muzikale leiding

ART HOUSE 17

Katalin Horváth, Kinga Krommer fluit
Lidewij van der Voort, Aliona Piatrouskaya, Raffaele Nicoletti, Manako Ito, Elise Dupont, Isabel Soterias viool

Johann Sebastian Bach 1685-1750

Johannes Passion, BWV 245
met een nieuwe tekst van **Thomas Höft**

TOELICHTING

De *Utrechter Passion* is niets anders dan Bachs *Johannes Passion* met een nieuw libretto. In plaats van de lijdensweg van Christus richt het verhaal zich op het leed van LGBTQIA+ mensen, die vroeger en nu werden gediscrimineerd en vermoord. Dit project wil niet provoceren of het Bijbelse passieverhaal verzwakken; het draait om de serieuze kwestie over onze houding tegenover het leed van mensen die vanwege hun seksualiteit of hun genderdiversiteit werden of worden vervolgd.

Wat als Bach de vervolging van LGBTQIA+ mensen op muziek had willen zetten? Hij zou geen schijn van kans hebben gehad, want deze mensen werden in zijn tijd diep veracht in Europa. Vandaag worden ze op veel plaatsen nog steeds gediscrimineerd en vervolgd, maar bestaat er ook de mogelijkheid om daar aandacht voor te vragen en op te komen voor gelijkheid en erkenning. Dat is precies wat het nieuwe libretto doet. Bach schreef met zijn *Johannes Passion* muziek die lijden en hoop verklankt. Zijn muziek blijft volledig intact in de uitvoering van ART HOUSE 17. Alles klinkt hetzelfde, behalve de woorden, die zich volledig voegen naar de melodische lijnen van de componist.

De verhalen uit het nieuwe libretto komen uit historische bronnen. Alle bij naam genoemde personen hebben werkelijk geleefd en hun lot is in vele archiefdocumenten beschreven. Twee gebeurtenissen uit de tijd van Bach staan centraal. Het eerste speelt zich af omstreeks 1730, toen er in Utrecht een golf van vervolging plaatsvond, waar talrijke homomannen het slachtoffer van werden. Ten tweede is er het tragische verhaal van de trans persoon Anastasius Lagratinus Rosenstengel, die in 1721 in Halberstadt geëxecuteerd werd, omdat hij als man met een vrouw samenleefde, terwijl de omgeving hem definieerde als vrouw. Verder behandelt het nieuwe libretto recente gebeurtenissen van homohaar, zoals het bloedbad in de homonachtclub Pulse in Orlando en het geweld tegen lesbische vrouwen in Mexico.

Het resultaat is ongelooflijk. De beroemde passies van Bach zijn ons zo vertrouwd dat we de tekst soms uit het hoofd kennen en we ons elke jaar weer verheugen om deze bekende werken opnieuw uit te voeren. Hierdoor gaan de actualiteit van het drama en de schrijvende uitspraken uit het oorspronkelijke libretto meer en meer verloren. Hoe kunnen we anno 2022 nog de schok ervaren, die Bachs passies in de Leipziger kerken in de achttiende eeuw veroorzaakten? We vinden het herschrijven van deze passie een spannend experiment binnen de historische uitvoeringspraktijk. Het stelt ons in staat om de muziek van Bach op een geheel nieuwe manier te ervaren en emoties, die verdoezeld waren door het patina van de lange uitvoeringstraditie, opnieuw te ontdekken.

Thomas Höft

SUMMARY

The Utrechter Passion is nothing more than Johann Sebastian Bach's *St. John Passion* with a new libretto. Instead of the suffering of Christ, the story focuses on the suffering of LGBTQIA+ people, who were discriminated against and murdered, nowadays and in the past. This project does not aim to provoke or weaken the Biblical passion story; it is about our attitude towards the suffering of a group of people who have been or are still being persecuted because of their sexuality or gender diversity. Bach's music remains completely intact. Everything sounds the same, except for the words, which completely conform to Bach's melodic lines. The stories in the new libretto are derived from true historical events, such as the persecution of gay people in Utrecht in 1730 and the tragic life of trans person Anastasius Lagratinus Rosenstengel who was executed in Halberstadt in 1721. We find the rewriting of this passion an exciting experiment within the historical performance practice. It allows us to experience Bach's music in an entirely new way and to rediscover emotions obscured by the patina of the long performance tradition.

ERSTER TEIL**Chor***Alle*

Seht jene Menschen, deren Sein
in allen Landen schmähdlich ist!
Zeigt uns durch Eure Passion,
daß Ihr, in Eurer Menschlichkeit,
zu aller Zeit,
und oft in größter Niedrigkeit
verachtet worden seid.

Rezitativ & Chor*Raphael*

Luis fuhr mit seinen Freunden abends
nach Orlando, in eine Tanzbar, das Ziel
von Luis und seinen Freunden. Omar
aber, der auf sie schoß, kannte den
Ort auch; denn Schwule verabreden
sich dort im Club mit ihresgleichen.
Da nun Omar für sich hatte gefaßt den
Entschluss, daß er Attentate im Club
begehen wollte, kommt er dahin
mit Glock und Shotgun schwer
bewaffnet. Weil nun WIR heut' alles
wissen, was dort geschehen sollte, steht
einer auf und stellt die Frage:

Dietrich

Warum die Tat?

Raphael

Doch man wiegelte ab:

Alle

Zufall. Zufall.
In irgendeiner Bar.

Raphael

Da widerspricht er ihnen:

Dietrich

Nein. Falsch.

EERSTE DEEL**Koor***Allen*

Zie de mensen van wie het bestaan
in alle landen smadelijk is!
Toon ons door jullie lijden,
dat jullie, in jullie menselijkheid,
altijd,
zelfs in de grootste vernedering,
worden veracht.

Recitatief & koor*Raphael*

Luis ging met zijn vrienden 's avonds
naar Orlando, naar een dansbar, het
doel van Luis en van zijn vrienden.
Omar echter, die op hen schoot, kende
die plaats ook; want homo's komen in
die club om te daten met gelijken. Toen
Omar het besluit had genomen om
aanslagen te willen plegen in de club,
kwam hij erheen, zwaar bewapend met
Glock en shotgun. En omdat WIJ nu
alles weten wat daar zou gaan gebeuren,
staat er iemand op en stelt de vraag:

Dietrich

Waarom deze daad?

Raphael

Maar men wuifde de vraag weg:

Allen

Toeval. Toeval.
In een willekeurige bar.

Raphael

Hij spreek hen tegen:

Dietrich

Nee. Dat is niet waar.

FIRST PART**Choir***All*

Behold the people whose existence
is made shameful in all lands!
Show us through your passion
that, because of your human nature,
at all times,
and even through utter humiliation,
you people are despised.

Recitative & choir*Raphael*

Luis and his friends went to Orlando
in the evening, to a nightclub, the
destination of Luis and his friends.
But Omar, who shot at them, also knew
the place, because gay men often met
dates at the club. Since Omar had
decided that he wanted to carry out an
attack in the club, he came there heavily
armed with a Glock and a shotgun. And
because WE now know everything that
was going to happen there, someone
stands up and asks the question:

Dietrich

Why did he do it?

Raphael

But people dismiss the question:

All

Coincidence. Coincidence.
In some bar or other.

Raphael

He contradicts them:

Dietrich

No. That's not true.

Raphael

Omar aber, den man erschoss, kann nichts mehr sagen. Da nun jener ganz deutlich meint: 'Nein. Falsch!'; werden viele verlegen und schauen zu Boden. Da fraget er sie nun abermal:

Dietrich

Warum die Tat?

Raphael

Sie aber meinen:

Alle

Zufall. Zufall.
In irgendeiner Bar.

Raphael

Doch wir antworten drauf:

Dietrich

Das Attentat war Schwulenmord. Eine solche Tat soll man beim Namen nennen.

Choral

Alle

Verpönte Lieb,
die Lieb abseits der Maße,
hat Euch gebracht
auf eine Marterstraße.
Wir leben mit der Welt
in Lust und Freuden,
und andre leiden.

Rezitatief

Raphael

Nur daß es bald verharmlost wurde, wie man's gewohnt ist: Sind queere Personen die Opfer, verschweigt man die Fakten gerne. Wie oft schon brauchte einer Gewalt, voll Wut und Haß, und schoß wahllos zwischen Feiernde, legt Feuer oder Bomben - ja so sterben viele. Deshalb wollen wir sagen:

Raphael

Omar echter, die men doodschoot, kan niets meer zeggen. Nu diegene zo duidelijk zegt: 'Nee. Dat is niet waar!'; generen velen zich en kijken naar de grond. Hij vraagt het hun nogmaals:

Dietrich

Waarom deze daad?

Raphael

Zij zeggen echter:

Allen

Toeval. Toeval.
In een willekeurige bar.

Raphael

Maar wij antwoorden daarop:

Dietrich

Die aanslag was homomoord.
Zo'n daad moet je bij de naam noemen.

Koraal

Allen

Straffelijke liefde,
een liefde afwijkend van de maat,
heeft jullie
op een martelweg gebracht.
Wij leven met de wereld
in lust en vreugde,
en anderen lijden.

Recitatief

Raphael

Alleen werd het al snel gebagatelliseerd, zoals men dat gewend is: zijn queers het slachtoffer, dan verzwijgt men graag de feiten. Hoe vaak gebruikte iemand al niet geweld, vol van woede en haat, en schoot blindelings tussen feestvierders, stak branden aan of plaatste bommen - ja, zo sterven velen. Daarom willen wij zeggen:

Raphael

But Omar, who was shot dead, can no longer tell us. Now he clearly states: 'No. That's not true!' Many are embarrassed and look away. He asks them again:

Dietrich

Why did he do it?

Raphael

But they again say:

All

Coincidence. Coincidence.
In some bar or other.

Raphael

But we give this answer:

Dietrich

The attack was the murder of gays.
This sort of deed should be given a name.

Chorale

All

Taboo love,
a different kind of love,
has sent you
along a road of torture.
We live in a world
of joy and delight,
while others suffer.

Recitatief

Raphael

Only it was all soon played down, the way people do that kind of thing: if queer individuals are the victims, people prefer to keep the facts quiet. How many times has someone used violence, full of rage and hatred, and fired shots indiscriminately at revellers, set fires or left bombs - yes, that's how many die. That's why we want to say:

Dietrich

Laßt uns das Schweigen beenden.
Soll man den Haß nicht nennen,
der oft der Anlaß gewesen ist?

Choral

Alle

Rechtsprechung und Gesetz stell' gleich
wie Ihr auch immer liebet Euch.
Schreibt fest nach solcher Leidenszeit
Gerechtigkeit in Lieb und Freud.
Widersprecht dem Gedankengut,
das jeder Lieb Gewalt antut.

Rezitatief

Raphael

Das Massaker Omars in Orlando
kostete fünfzig Menschen dort das
Leben. Und es geschah im Trubel und
Spaß der Latino-Tanznacht, und es gab
keine Warnung, wie sich wohl mancher
noch erinnern kann. Es bleibt nur kein
Einzelfall, daß da einer meint, es wäre
gut, daß ein Mensch würde umbracht,
weil er liebt.

Arie

Yosemeh

Von den Normen, die nur Sünden
lassen empfinden,
wird mein Geist gebunden.
Mich von all den Fehltrteilen
völlig zu heilen,
will ich ganz gesunden.

Rezitatief

Raphael

Viel zu oft noch aber können die
Menschen nicht: lieben, wen sie wollen.

Dietrich

Laat ons het zwijgen verbreken.
Moeten wij niet de haat benoemen
die vaak de aanleiding was?

Koraal

Allen

Laat rechtspraak en wetten gelijk zijn,
ongeacht hoe jullie elkaar liefhebben.
Leg na zulke lijdenstijd vast dat recht-
vaardigheid heerst in liefde en vreugde.
Weerspreek al het gedachtegoed, dat
iedere liefde geweld aandoet.

Recitatief

Raphael

Omars bloedbad in Orlando kostte vijftig
mensen daar het leven. En het gebeurde
in de drukte en het plezier van de latino-
dansnacht, zonder waarschuwing vooraf,
zoals sommigen zich waarschijnlijk wel
kunnen herinneren. Het is echter geen
uitzondering dat iemand van mening is
dat het goed is een mens om te brengen
omdat hij liefheeft.

Aria

Yosemeh

De normen, die mij alleen zonden
doen waarnemen,
ketenen mijn geest.
Als ik mij van alle verkeerde oordelen
volledig kan bevrijden,
zal ik helemaal gezond worden.

Recitatief

Raphael

Al te vaak kunnen de mensen echter het
volgende nog niet: liefhebben, wie zij
willen.

Dietrich

Let us end the silence.
Should we not give a name to the hatred
that has often been at the root of it all?

Chorale

All

Let justice and the law be the same,
irrespective of the way you show each
other love. After such a time of suffering,
stipulate that justice prevails in love and
joy. Repudiate philosophy and ideas
that violate love of any kind.

Recitative

Raphael

Omar's massacre in Orlando
resulted in the death of 50 people.
And it happened in the hustle and
bustle, the fun of the Latino dance night;
there was no warning, as some will
probably remember. But it is not an
isolated case that someone thinks it's
right to kill a person because they love.

Aria

Yosemeh

The norms, that make me
see only sin,
enchain my spirit.
If I can free myself completely
from all misguided concepts,
I will be fully healed.

Recitative

Raphael

But all too often people still cannot do
this: love whomever they want.

Arie*Susanne*

Ich folge dir gleichfalls
mit freudigen Schritten
und lasse sie nicht,
die Liebe, mein Licht.
Befördert den Lauf
und höret nicht auf,
einander zu lieben,
zu küssen, zu schätzen.

Rezitativ*Raphael*

Im Jahr Siebzehndreißig stand Josua
Wilts vor Gericht, der war ein Trinker,
gemein, und der Küster im Utrechter
Dom. Grad dort hatte er Fremde
attackiert. Und seine jüngere Schwester,
die dem Utrechter Rat bekannt war, trat
auf, beschuldigte weit'rer Untaten ihn,
so riefen sie Josua hinzu. Da sprach die
Frau gar bitter empört zum Bruder:

Susanne

Und außerdem schlägst du noch deine
Kinder!

Raphael

Er sprach:

Dietrich

Das stimmt nicht.

Raphael

Da schwiegen aber die Schwester und
Kinder. Er hatte sie eingeschüchtert,
und er war böse, sie fürchteten sich.
Josua aber stund bei ihnen und grübelte
ernst. Einer der Richter schließlich
fragte Josua, was er meine zu der ganzen
Sache. Josua antwortete ihm:

Aria*Susanne*

Ik volg je eveneens
met verheugde stappen
en laat haar niet los,
de liefde, mijn licht.
Ondersteun mijn schreden
en houd niet op
elkaar lief te hebben,
te kussen, te waarderen.

Recitatief*Raphael*

In het jaar zeventiendertig stond
Josua Wilts voor de rechter. Hij was
een drinkebroer, gemeen en werkte als
koster in de Dom van Utrecht. Juist
daar had hij vreemden aangevallen.
En zijn jongere zus, die de Raad van
Utrecht bekend was, trad naar voren
en beschuldigde hem van andere
wandaden, waarop zij Josua erbij
riepen. Toen sprak de vrouw diep
verontwaardigd tot haar broer:

Susanne

En bovendien sla je ook nog je kinderen!

Raphael

Hij sprak:

Dietrich

Dat klopt niet.

Raphael

Toen zwegen echter de zus en de
kinderen. Hij had ze geïntimideerd en
hij was kwaadaardig, ze waren bang
geworden. Josua stond echter bij hen en
piekerde ernstig. Een van de rechters
vroeg Josua tenslotte wat hij over de hele
kwestie te zeggen had. Josua antwoordde
hem:

Aria*Susanne*

I follow you too
with joyful steps
and cling to her,
my love, my light.
Support my footsteps
and do not stop
loving each other,
kissing, cherishing each other.

Recitative*Raphael*

In the year seventeen thirty, Josua Wilts
was put on trial. He was a drunkard, a
malicious man; he worked as a verger
at Utrecht Cathedral. It was there that
he attacked some strangers. And his
younger sister, who was known to the
Council of Utrecht, stood up and accused
him of even more wrong-doing, so they
called Josua in. The woman then spoke
full of outrage to her brother:

Susanne

And furthermore you even beat your
children!

Raphael

He said:

Dietrich

That's not true.

Raphael

Then his sister and the children were
silent. They were intimidated by him
because he was evil, and they were
afraid. Josua stood with them, broodily.
Finally, one of the judges asked Josua
what he had to say about it all.
Josua answered him:

Dietrich

Ich möchte frei, öffentlich bekennen vor Gericht: Ich habe sicherlich zuweilen viel getrunken und bös gehandelt, vor allem Sonntags im Utrechter Dom, doch hab ich dort nicht mit Männern gehurt. Warum fragst du nicht danach? Frag mich danach doch, frag nach Sodoms Lüsten, die ich im Dome gesehen habe. Wisse, die teuflischste Hure heißt Zacharias Wilsma!

Raphael

Als er aber dies behauptete, ließ der Richter einfach und ohne Zögern Wilsma sofort arrestier'n und sprach:

Markus

Zieht ihn aus und überantwortet ihn der Folter!

Raphael

Wilsma aber antwoordete:

Yosemeh

Hab ich übel getan, so beweise es, daß es böse sei, hab ich aber recht getan, was schlägest du mich?

Choral*Alle*

Wer hat dich so geschlagen,
mein Freund, und dich mit Plagen
so übel zugericht'?'
Es ist doch keine Sünde,
wie du so zu empfinden,
nein, Missetaten sind das nicht.

Du hast doch nur ein Leben,
Dir ist nicht mehr gegeben,
Du zeigst es einfach her.
Das hat sie so erreget,
das Elend, das dich schläget,
und das verdummte Marterheer.

Dietrich

Ik wil vrij en openbaar bekennen voor deze rechtbank: Ik heb zeker soms te veel gedronken en kwaad gedaan, vooral op zondag in de dom van Utrecht, maar ik heb daar niet met mannen gehoereerd. Waarom vraag je daar niet naar? Vraag het mij toch, vraag mij naar de lusten van Sodom die ik in de Dom gezien heb. Weet daarbij, de meest duivelse hoer is Zacharias Wilsma!

Raphael

Toen hij dat echter beweerde had, liet de rechter gewoon en zonder te aarzelen Wilsma arresteren en sprak:

Markus

Kleed hem uit en lever hem over aan de marteling!

Raphael

Wilsma antwoordde echter:

Yosemeh

Als ik iets fouts heb gedaan, bewijs dan dat het slecht was. Maar als het goed was wat ik heb gedaan, waarom sla je me dan?

Koraal*Allen*

Wie heeft je zo geslagen,
mijn vriend, en je met klappen
zo toegetakeld?
Het is toch geen zonde,
te voelen zoals jij voelt
nee, misdaden zijn dat niet.

Je hebt toch maar één leven,
meer is je niet gegeven,
Je toont het gewoon zoals het is.
Dat heeft ze zo boos gemaakt,
de ellende die jou treft, en het dom
geworden leger van martelaren.

Dietrich

I want to confess freely and publicly before the court: I have certainly drunk too much at times and acted wickedly, especially on Sundays in Utrecht Cathedral, but I have not fornicated with men there. Why don't you ask about this? Ask me about it, ask about Sodom's lusts, which I have witnessed in the cathedral. Know that the most devilish whore is called Zacharias Wilsma!

Raphael

And when he made that accusation, the judge without further deliberation had Wilsma immediately arrested, and said:

Markus

Strip him and hand him over to be tortured!

Raphael

But Wilsma answered:

Yosemeh

If I have done wrong, produce evidence to prove it was evil; but if it was not evil, why do you beat me?

Chorale*All*

Who has beaten you so,
my friend, and dealt you
such blows?
It is not a sin
to feel like you do;
no, that's not a crime.

You only have one life
it's all you've been given,
you let it be seen as it is.
That is what has provoked them,
the misery that has befallen you,
and the stupefied army of martyrs.

Rezitatief & Chor*Raphael*

Und Wilsma nannte, nackt,
geschunden ihnen hundertvierzig
Freunde. Baron Frederick war ganz
ahnungslos, da sprachen sie zu ihm:

Alle

Bist du nicht Sodomsjünger einer?

Raphael

Er leugnete aber und sprach:

Dietrich

Ich bin's nicht.

Raphael

In der Stadt kursierten Flugblätter von
Verleumdung voll, und Frederick mußte
sich wieder wehren:

Markus

Sah man dich nicht im Domturm
verkehren?

Raphael

Da verleugnete Fredrick abermal,
doch wußte er, es gibt kein Entrinnen.
Da dachte Fredrick an die Küsse
Wilsmas und ging hinaus und weinete
bitterlich.

Arie*Markus*

Ach, mein Sinn, wo willst du endlich
hin, wo soll ich mich erquicken?
Bleib ich hier, und ertrage ich
Spott und Abscheu in den Blicken?
Bei der Welt ist gar kein Rat,
und im Herzen bohren die Schmerzen
meiner Missetat,
die vor Angst die Lieb verleugnet hat.

Recitatief & koor*Raphael*

En Wilsma noemde hen, naakt en
afgebeeld als hij was, honderdveertig
vrienden. Baron Frederick had geen
vermoeden, tot zij tegen hem zeiden:

Allen

Ben jij geen volgeling van Sodom?

Raphael

Hij ontkende het en zei:

Dietrich

Dat ben ik niet.

Raphael

In de stad gingen pamfletten vol
kwaadsprekerij rond en Frederick moest
zich opnieuw verweren:

Markus

Zag men je niet aan de gang in de
domtoren?

Raphael

Toen ontkende Frederick opnieuw,
maar hij wist dat er geen ontkomen aan
was. Toen herinnerde Frederick zich de
kussen van Wilsma, ging naar buiten en
hulde bittere tranen.

Aria*Markus*

Ach, waar moet ik het toch zoeken,
waar vind ik troost?
Blijf ik hier en verdraag de
spot en afschu in ieders blikken?
De wereld kan mij echt niet helpen,
en in mijn hart boort de pijn
van mijn misdaad,
dat ik uit angst de liefde heb
verloochend.

Recitative & choir*Raphael*

And Wilsma, after being whipped naked,
Told them the names of one hundred
forty friends. Baron Frederick didn't
know what was going on until they asked
him:

All

Are you not a disciple of Sodom?

Raphael

But he denied it and said:

Dietrich

No, I am not.

Raphael

Leaflets full of slander circulated in
the city, and Frederick had to defend
himself again:

Markus

Did people not see you doing it in the
cathedral tower?

Raphael

Then Fredrick denied it again,
but he knew, there was no escape.
Then Fredrick remembered Wilsma's
kisses and went out and wept bitterly.

Aria*Markus*

Oh, where should I look,
where can I find comfort?
Should I stay here and put up with
everyone's scorn and looks of loathing?
The world can give me no counsel,
and my heart is riven with the pains
of my crime,
denying love
because of fear.

Choral*Alle*

Jeder, der nicht denkt zurück,
solchen Tod verneinet,
wer nicht auf den ersten Blick
bitterliche weinet.

Kommt ihr Opfer und klagt an,
die nicht wollen büßen,
wer Euch Unrecht hat getan,
sprecht ihm/ihr ins Gewissen.

ZWEITER TEIL**Choral***Alle*

Jener, dem jetzt wird gedacht,
kein Bö's' hat begangen,
er ward heimlich in der Nacht
als ein Dieb gefangen,
entführt von herzlosen Leut
und fälschlich verklaget,
verlacht, verhöhnt und verspeit,
wie man nun hier saget.

Rezitatief & Chor*Raphael*

Nach Halberstadt in Preußen, man
schreibt das Jahr Siebzehnzwanzig,
führt nun die Reise. Dort wurd eine
Person beschuldigt, als Frau mit
einer Frau zu leben: Lagratinus
Rosenstengel. Da ging ein Richter der
Sache nach und sprach:

Dietrich

Was bringet ihr für Klage wider diesen
Menschen?

Raphael

Sie antworteten und sprachen zu ihm:

Alle

Wäre diese nicht des Satans Tochter,
wir hätten sie Euch nicht überantwortet.

Koraal*Allen*

Iedereen die niet terugdenkt,
een dergelijke dood ontkent,
en niet bij de eerste blik
bitter begint te huilen.

Kom, jullie slachtoffers en klaag aan
wie geen boete wil doen,
laat van wie jullie onrecht heeft
aangedaan, het geweten spreken.

TWEEDE DEEL**Koraal***Allen*

Diegene, die nu wordt herdacht,
heeft niets kwaads gedaan,
hij werd heimelijk, in de nacht
als een dief gefangen,
ontvoert door harteloze mensen
en vals beschuldigd,
uitgelachen, bespot en bespuwd,
zoals nu hier wordt gezegd.

Recitatief & koor*Raphael*

Naar Halberstadt in Pruisen, wij
schrijven het jaar zeventientwintig,
gaat nu de reis. Daar werd een persoon
ervan beschuldigd als vrouw samen
te leven met een vrouw: Lagratinus
Rosenstengel. De rechter zocht uit wat
er aan de hand was en zei:

Dietrich

Waarvan beschuldigen jullie deze mens?

Raphael

Ze antwoordden hem en zeiden daarbij:

Allen

Als zij geen dochter van Satan was,
hadden we haar niet aan je overgeleverd.

Chorale*All*

Anyone who does not think back
denies a similar death,
and not at the first glance
starts shedding bitter tears.

Come, you victims, and accuse
those who will not atone;
let those who have wronged you
listen to their consciences.

SECOND PART**Chorale***All*

He, who is now remembered
has done no evil.
Secretly, in the night,
he was arrested like a thief,
abducted by heartless people
and falsely accused,
ridiculed, scorned, and spat upon,
as we here now state.

Recitative & choir*Raphael*

The journey now takes us to Halberstadt
in Prussia, in the year seventeen twenty.
A person in the city was accused of being
a woman who lived with another woman:
Lagratinus Rosenstengel. The judge
investigated the situation and said:

Dietrich

What charges do you bring against this
person?

Raphael

They answered him, saying:

All

If she were not a daughter of Satan,
we would not have handed her over to you.

Raphael
Da sprach der Richter zu ihnen:

Dietrich
Wenn er doch gar kein Mann ist
- wie wurde er denn Mann eurer
Tochter?

Raphael
Da sprachen die Kläger zu ihm:

Alle
Ihr Leben war nur Lüge!

Raphael
Die eigne Schwiegermutter Lagrantini
hatte erkundet, daß ihr Schwiegersohn
einen weiblichen Körper hatte. Da
ging der Richter selber hinein zum
Gefangnen, nahm ihn zu sich und
sprach zu ihm:

Dietrich
Frau oder Mann, was bist du?

Raphael
Und er antwortete:

Yosemeh
Fragst du mich das von dir selbst,
oder haben dich andere darauf
gebracht?

Raphael
Der Richter antwortete:

Dietrich
Es ist ganz einfach: Du bist von
der Schwiegermutter und deinen
Verwandten bei mir angezeigt, was geht
in dir vor?

Raphael
Und er antwortete:

Raphael
Toen zei de rechter tegen hen:

Dietrich
Als hij toch helemaal geen man is,
hoe is hij dan de man van jullie dochter
geworden?

Raphael
De aanklagers zeiden tegen hem:

Allen
Haar leven was niets anders dan een
leugen!

Raphael
De eigen schoonmoeder van
Lagrantinus was erachter gekomen
dat haar schoonzoon een vrouwen-
lichaam had. Toen ging de rechter zelf
naar binnen, naar de gevangene,
nam hem apart en sprak tot hem:

Dietrich
Vrouw of man, wat ben je?

Raphael
En hij antwoordde:

Yosemeh
Vraag je dat uit jezelf, of hebben anderen
je op het idee gebracht?

Raphael
De rechter antwoordde:

Dietrich
Het is heel eenvoudig: je bent door je
schoonmoeder en je verwanten bij mij
aangegeven, wat gaat er in je om?

Raphael
En hij antwoordde:

Raphael
Then the judge said to them:

Dietrich
If he were not a man, how did he become
your daughter's husband?

Raphael
Then the plaintiffs said to him:

All
Her life was nothing but a lie!

Raphael
Lagrantinus' own mother-in-law had
discovered that her son-in-law had the
body of a female. Then the judge himself
went to the prisoner, took him to one
side and spoke to him:

Dietrich
Woman or man, what are you?

Raphael
And he answered:

Yosemeh
Is that question your own idea, or have
others put you up to it?

Raphael
The judge answered:

Dietrich
It's very simple: you've been reported by
your mother-in-law and your relatives,
what's going on with you?

Raphael
And he answered:

Yosemeh

Ich weiß nicht, wer ich wirklich bin.
Sähe man, wer ich wirklich bin, alle
Richter würden darum kämpfen, daß ich
als Ehemann mit meiner Ehefrau lebe,
aber nun ist mein Fleisch eben weiblich.

Choral

Alle

Man kann mit seinen Sinnen nicht
erreichen, womit doch so ein Leben zu
vergleichen, ihr könnt mit eurem ach so
schweren Leben ein Beispiel geben.

Rezitativ & Chor

Raphael

Da sprach der Richter zu ihm:

Dietrich

So bist du also ein Mann?

Raphael

Und er antwortete:

Yosemeh

Du sagst's, ich bin ein Mann. Doch bin
ich so geboren und in die Welt kommen,
daß ich als Frau erscheinen soll. Und
was die Wahrheit ist, muß ich allein
entscheiden.

Raphael

Spricht der Richter zu ihm:

Dietrich

Was ist Wahrheit?

Raphael

Und da er das gesagt hat, ging er wieder
hinaus zu den Klägern und spricht zu
ihnen:

Yosemeh

Ik weet niet wie ik werkelijk ben. Als
men zou zien, wie ik werkelijk ben,
zouden alle rechters ervoor strijden
dat ik als echtgenoot kan samenleven
met mijn echtgenote, maar nu is mijn
vlees dat van een vrouw.

Koraal

Allen

Men kan met zijn verstand niet
bedenken, waarmee men zo'n leven
moet vergelijken. Jullie kunnen met
jullie zware leven een voorbeeld geven.

Recitatief & koor

Raphael

Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich

Ben je dan toch een man?

Raphael

En hij antwoordde:

Yosemeh

Jij zegt het: ik ben een man. Ik ben
geboren en in de wereld gekomen
om als vrouw te verschijnen. En wat de
waarheid is, is alleen mijn beslissing.

Raphael

Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich

Wat is waarheid?

Raphael

En toen hij dat gezegd had, ging hij weer
naar buiten naar de aanklagers en hij zei
tegen hen:

Yosemeh

I don't know who I really am.
If people could see the person I really
am, every judge would argue
that I should live as a husband
together with my wife;
but, as it is, my body is that of a woman.

Chorale

All

People are not able to think of anything
with which they can compare this kind
of life. You people can offer an example
with your difficult lives.

Recitative & choir

Raphael

Then the judge said to him:

Dietrich

So you are a man then?

Raphael

And he answered:

Yosemeh

You name it, I am a man. But I was
born and came into the world with the
appearance of a woman. And where the
truth lies is for me alone to decide.

Raphael

Then the judge said to him:

Dietrich

What is truth?

Raphael

And when he had said this, he went out
again to the plaintiffs, and said to them:

Dietrich

Ich finde keine Schuld an ihm.
Er führt eine glückliche Ehe,
er hat seine Frau nicht gezwungen.
Wollt ihr denn, daß ich dieses Paar hier
strafe und trenne?

Raphael

Da schriegen sie wütend allesamt und
sprachen:

Alle

Dies Monster, Teufelsbrut,
dies Monster ist ein Satanskind!

Raphael

Satanskind aber ist ein Haßwort.
Das ließ den Richter schaudern, es
schüttelte ihn.

Arioso*Dietrich*

Betrachte, mein Verstand,
in ehrlichem Bedauern,
mit bittrem Sinn
und tief beklemmtem Herzen,
den Gang der Welt
in Sorg und Schmerzen:
Wie hier die Dummheit eine Sünde
in Liebesgefühlen sieht.
Du kannst Erkenntnis
auch in solchem Leiden finden;
drum sieh ohn Vorurteil was ist.

Arie*Markus*

Erwäge, wie der Menschen Hülle
in aller Fülle der Schönheit gleiche geht.
Und daß, nachdem die Hochmutswogen
von unsrem Vorurteil sich verzogen,
der allerschönste Regenbogen
für alle gleich und wertfrei steht.

Dietrich

Ik kan geen schuld in hem vinden.
Hij leidt een gelukkig huwelijk
en heeft zijn vrouw niet gedwongen.
Willen jullie nu dat ik dit paar bestraf
en ze van elkaar scheidt?

Raphael

Daar schreeuwden ze allemaal woedend
en zeiden:

Allen

Dit monster, duivelsgebroed, dit
monster is een satanskind!

Raphael

Maar satanskind is een uiting van haat.
Dat deed de rechter huiveren, hij rilde
van afschuw.

Arioso*Dietrich*

Aanschouw, mijn verstand,
en betreur oprecht,
in bitter bewustzijn
en met diepe beklemming in het hart,
hoe het de wereld vergaat
in zorgen en pijn:
Hoe de domheid hier een zonde
ziet in liefdesgevoelens.
Het kan tot inzicht leiden,
een dergelijk lijden; dus bekijk dat wat
er is, zonder vooroordelen.

Aria*Markus*

Overdenk hoe het menselijk omhulsel
in alles wat het omvat op de schoonheid
lijkt. En dat, nadat de golven van de
hoogmoed van ons vooroordeel zijn
verdwenen, de allermooiste regenboog
staat voor iedereen, gelijk en waardevrij.

Dietrich

I can't find him guilty of anything.
He has a happy marriage, he didn't force
his wife into it. Do you still want me
to punish the couple and separate them?

Raphael

Then they all screamed in rage, saying:

All

This monster, devil's spawn, this
monster is a Satan's child!

Raphael

But 'Satan's child' is an expression of
hatred. It made the judge's flesh creep;
he was horrified.

Arioso*Dietrich*

Contemplate, my mind,
with sincere regret,
with bitter awareness,
and with a heavy heart,
how cares and pain
are the way of the world:
How in this case stupidity
assigns sin to feelings of love.
It can lead to insight,
this kind of suffering;
therefore view things
without prejudice.

Aria*Markus*

Consider how the human shell and
everything it encompasses appears
beautiful. And that, after the waves
of arrogance have faded from our
prejudice, the most beautiful rainbow
will stand for all, equally and free of
judgement.

Rezitatief & Chor*Raphael*

Die Schwiegermutter zeigte einen Phallus aus Leder, den hatte er umgeschnallt, und reichte ihn herum die Runde, sie höhnten:

Alle

Sei begrüßet, liebes falsches Männlein!

Raphael

Und spieen aus auf den Boden. Da nahm der Richter wieder das Wort und sprach zu ihnen:

Dietrich

Sehet, ich führte ihn heraus zu euch, daß ihr erkennt, daß ich keine Schuld an ihm finde.

Raphael

So stand Lagratinus da selbst und trug einen Herrenrock und Hosenskleid. Und er sprach zu ihnen:

Dietrich

Sehet, welch ein Mensch!

Raphael

Da das die Schwiegermutter und Verwandten hörten, schrieten sie und sprachen:

Alle

Tötet sie, tötet sie!

Raphael

Der Richter sprach zu ihnen:

Dietrich

Diese Ehe hat für beide Bestand, und ich finde keine Schuld an ihm.

Raphael

Die Kläger antworteten ihm:

Recitatief & koor*Raphael*

De schoonmoeder toonde een fallus van leer, die hij zich had omgegespt, en gaf hem door in de kring, waarop ze honend zeiden:

Allen

Wees gegroet, jij onecht mannetje!

Raphael

En spuugden op de grond. Toen nam de rechter weer het woord en zei tegen hen:

Dietrich

Kijk, ik breng hem nu naar buiten, zodat jullie zien dat ik geen schuld in hem kan vinden.

Raphael

Daar stond Lagratinus zelf en droeg een rokkostuum en broekjurk. En hij zei tegen hen:

Dietrich

Kijk toch, wat een mens!

Raphael

Toen de schoonmoeder en de verwanten dat hoorden, schreeuwden zij en zeiden:

Allen

Doodt haar, doodt haar!

Raphael

De rechter zei tegen hen:

Dietrich

Dit huwelijk werkt voor beiden en ik kan geen schuld in hem vinden.

Raphael

De aanklagers antwoordden:

Recitative & choir*Raphael*

The mother-in-law showed a leather phallus, which he used to strap on to himself, and passed it around. Then sneeringly, they cried:

All

All hail, little fake manikin!

Raphael

And they spat on the ground. Then the judge took the floor again and said to them:

Dietrich

Look, I'm bringing him in front of you, so you can witness I can't find him guilty of anything.

Raphael

Lagratinus stood there, wearing a justaucorps and trousers. And he said to them:

Dietrich

Look, what a person!

Raphael

When his mother-in-law and his relatives heard that, they shouted:

All

Kill her, kill her!

Raphael

The judge said to them:

Dietrich

This marriage works for both of them and I can find him guilty of nothing.

Raphael

The plaintiffs answered him:

Alle

Wir haben ein Gesetz, und nach dem
Gesetz soll sie sterben; denn sie hat sich
gegen Gottes Plan gestellt.

Raphael

Da der Richter das Wort hörete,
zweifelt er gar noch mehr und ging
wieder hinein in das Richthaus und
spricht zum Ehmänn:

Dietrich

Was soll ich machen?

Raphael

Lagrantinus gab ihm keine Antwort.
Da sprach der Richter zu ihm:

Dietrich

Redest du nicht mit mir? Weißt du
denn nicht, daß ich Macht habe, dich
zu verurteilen, und Macht habe, dich
freizusprechen?

Raphael

Der Mann antwortete:

Yosemeh

Du hättest keine Macht über mich,
wenn sie dir nicht wäre von oben herab
gegeben; darum: der als Mensch mich so
geschaffen hat, der will es so haben.

Raphael

Von dem an sucht' er einen Ausweg,
wie er ihn losließe.

Choral*Alle*

Durch dein Entscheiden, Richter du,
kann ihm die Freiheit kommen.
Dein Zweifeln läßt uns nicht in Ruh,
wird von uns ernst genommen;
Wenn du dich traust, gerecht zu sein,
wird unser Weg viel leichter sein.

Allen

Wij hebben een wet, en volgens die wet
moet zij sterven. Want zij gaat in tegen
Gods plan.

Raphael

Toen de rechter die woorden hoorde,
aarzelde hij nog meer en ging het
gerechtgebouw binnen en sprak tegen
de echtgenoot:

Dietrich

Wat moet ik doen?

Raphael

Lagrantinus gaf hem geen antwoord.
Toen zei de rechter tegen hem:

Dietrich

Praat je niet met mij? Weet je niet dat
ik de macht heb je te veroordelen en de
macht heb om je vrij te spreken?

Raphael

De man antwoordde:

Yosemeh

Je zou geen macht over mij hebben
als die niet van bovenaf aan je was
gegeven; daarom wil hij, die mij als
mens zo heeft geschapen, dat het is zoals
het is.

Raphael

Vanaf dat moment zocht hij naar een
uitweg om hem vrij te laten.

Koraal*Allen*

Door jouw oordeel, jij rechter,
kan hij de vrijheid krijgen.
Jouw twijfel laat ons niet met rust,
en nemen wij serieus;
Als jij rechtvaardig durft te zijn,
zal onze weg veel gemakkelijker zijn.

All

We have a law, and the law says she
should die; for she has gone against
God's plan.

Raphael

When the judge heard these words, he
was even more unsure of what to do and
went back into the courthouse and spoke
to the husband:

Dietrich

What should I do?

Raphael

Lagrantinus gave him no answer.
Then the judge said to him:

Dietrich

Won't you speak to me? Don't you know
that I have the power to sentence you, or
to acquit you?

Raphael

The man answered:

Yosemeh

You wouldn't have power over me if it
weren't given you from above; that's why
he, who created me like this, wants it to
be this way.

Raphael

From then on, he looked for a way to
arrange for him to be freed.

Chorale*All*

Through your decision, O judge,
He could be given his freedom.
Your doubt doesn't leave us in peace,
and we take it seriously.
If you dared to be just,
our path would become much easier.

Rezitatief & Chor

Raphael
Die Kläger aber schrieen und sprachen:

Alle
Lässest du diese los, so bist du des
Glaubens Freund nicht; denn wer sich
zum Mannsbilde machet, der ist wider
die Schöpfung.

Raphael
Da der Richter das Wort hörete, setzte
er ein Schreiben auf, und schickte es
an den König, mit dem Urteil, das zwar
war ein Schuldspruch, mit Verschonung
aber gnadenhalber. Es kam aber drei
Wochen später der Erlaß des Königs,
und er spricht zu den Klägern:

Dietrich
Da habt ihr euren Willen!

Raphael
Sie schrieen alle:

Alle
Weg, weg mit ihr, richtet sie hin!

Raphael
Spricht der Richter zu ihnen:

Dietrich
Ja, der König befiehlt die Hinrichtung.

Raphael
Die ganze Runde antwoordete:

Alle
Ja, ja, wie klar ist diese Antwort:
sie muß sterben.

Recitatief & koor

Raphael
Maar de aanklagers schreeuwden:

Allen
Als je deze persoon vrijlaat, ben je
geen vriend van het geloof; want wie
zichzelf tot man maakt, gaat in tegen de
schepping.

Raphael
Toen de rechter die woorden hoorde,
schreef hij een brief en stuurde die
naar de koning, met daarin een oordeel
met schuldigverklaring, maar waarbij
hij besloot om de schuldige uit genade
te sparen. Drie weken later kwam het
decreet van de koning en hij zei tegen de
aanklagers:

Dietrich
Nu krijgen jullie je zin!

Raphael
Ze schreeuwden allemaal:

Allen
Weg, weg met haar, stel haar terecht!

Raphael
Toen zei de rechter tegen hen:

Dietrich
Ja, de koning geeft het bevel tot
terechtstelling.

Raphael
De hele kring antwoordde:

Allen
Ja, ja, het antwoord is volstrekt
duidelijk: ze moet dood.

Recitative & choir

Raphael
But the plaintiffs shouted:

All
If you let her go, you are no friend to the
Faith; for she who makes herself a man,
goes against God's creation.

Raphael
When the judge heard these words,
he drew up a letter and sent it to the
king. It contained a verdict of guilty,
but included the decision to show the
offender mercy and spare him. Three
weeks later the king's decree arrived,
and he told the plaintiffs:

Dietrich
Now you've got your way!

Raphael
They all shouted:

All
Away, away with her.
Let her be executed!

Raphael
Then the judge told them:

Dietrich
Yes, the king has ordered the execution.

Raphael
The whole lot of them answered:

All
Yes, yes, the answer is crystal clear:
she must die.

Raphael

Da überantwortete er ihn, daß er enthauptet würde. Sie nahmen Lagratinus und führten ihn hin. Ohne jedes Wort ging er hinaus zum Richtplatz, der da lag am Fischermarkt, nicht weit weg vom Dom im Städtchen Halberstadt.

Arie & Chor*Dietrich*

Eilt, ihr angefochtenen Seelen, geht aus euren Marterhöhlen, eilt – *Wohin?* – zur Todesstadt. Nehmet an der Hoffnung Werke, flieht – *Wovor?* – der Ängste Stärke, eure Wohlfahrt Chancen hat. Eilt, ihr angefochtenen Seelen, geht aus euren Marterhöhlen, eilt – *Wohin?* – nach Halberstadt.

Rezitatief & Chor*Raphael*

Allda enthaupteten sie ihn, und seine Ehefrau wurd auch verurteilt: zu drei Jahr Zuchthaus und Verbannung. Der Richter aber schrieb einen Widerspruch und legte den in den Akt, da war geschrieben:

Markus

‘Das Urteil war allein des Königs Urteil.’

Raphael

Diesen Widerspruch lasen viel Kläger; denn die Schrift bekam jeder zugestellt, der darin verzeichnet ist. Und es war geschrieben auf ganz einfache, deutliche, unmißverständliche Weise. Da sprachen die Schwiegermutter und Kläger zu dem Richter:

Alle

Zweifle nicht am Königsurteil, gib es zu und sei zufrieden: Ein Glück des Königs Urteil.

Raphael

Toen leverde hij hem over om hem te laten onthoofden. En zij grepen Lagratinus en namen hem mee. Zonder een woord te zeggen liep hij naar de plaats van terechtstelling, die bij de vissersmarkt lag, niet ver weg van de dom in het stadje Halberstadt.

Aria & koor*Dietrich*

Haast je, beproefde zielen, verlaat je martelkelders, haast je – *Waarheen?* – naar de stad van de dood. Neem het werk van de hoop aan, vlucht – *Waarvoor?* – de kracht van de angsten, jullie gedijen biedt kansen. Haast je, beproefde zielen, verlaat je martelkelders, haast je – *Waarheen?* – naar Halberstadt.

Recitatief & koor*Raphael*

Daar onthoofden ze hem en ook zijn echtgenote werd veroordeeld: tot drie jaar tuchthuis en verbanning. De rechter schreef echter een protest en voegde dat bij het dossier. Dat protest was als volgt:

Markus

‘De uitspraak was alleen de uitspraak van de koning.’

Raphael

Dit protest lazten veel aanklagers, want het werd naar iedereen gestuurd die erin vermeld stond. En de tekst was geschreven op een heel eenvoudige, duidelijke en niet mis te verstane manier. Toen spraken de schoonmoeder en de aanklagers tegen de rechter:

Allen

Twijfel niet aan het oordeel van de koning, geef het toe en wees tevreden: gelukkig heeft de koning geoordeeld.

Raphael

Then he handed him over to be beheaded. And they took Lagratinus and led him off. Without a word he went out to the fish market where the execution took place, not far from the cathedral in the town of Halberstadt.

Aria & choir*Dietrich*

Hasten, you souls, put to the test, leave your torture chambers, hasten – *Where?* – to the city of death. Take up the work of hope, flee – *From what?* – the power of fear; you might still have a chance. Hasten, you souls, put to the test, leave your torture chambers, hasten – *Where?* – to Halberstadt.

Recitative & choir*Raphael*

They beheaded him there, and his wife was also sentenced to three years' imprisonment and banishment. But the judge wrote an official objection and entered it on file, the objection read as follows:

Markus

‘The sentence was that of the king, of him alone.’

Raphael

This objection was read by many plaintiffs, for it was sent to everyone listed in it. And it was written in very plain, clear, unequivocal language. Then the mother-in-law and the plaintiffs said to the judge:

All

Do not question the king's judgement, accept it and be content: fortunately, the king has passed judgement.

Raphael

Der Richter antwortet:

Dietrich

Was ich geschrieben habe, das habe ich geschrieben.

Choral

Alle

In meines Herzens Grunde
eur' Nam und Leid allein
funkelt all Zeit und Stunde;
drauf will ich wachsam sein.
Ich nehm mir euer Leben
zum Beispiel in der Not,
und werde nicht vergeben
den ungerechten Tod.

Rezitativ & Chor

Raphael

Wir wechseln die Szene, laßt uns nun
nach Tschetschenien schauen, und zwar
nicht nach gestern, statt dessen nach
heute: einem jeglichen offen Schwulen
droht Haft, mit Folter und Tod.
Gewalt aber wird hier ganz offen,
von oben her verordnet durch den Staat.
So heißt es im staatlichen Rundfunk:

Alle

Tötet eure schwulen Kinder!
Und das ohne Zögern, sonst tun wir es.

Raphael

Tagtäglich werden Schwule entführt.
Sie verschwinden. Sie bringen die
Verschleppten in versteckte Lager,
dort werden Tage sie gequält und schwer
mißhandelt. Das beweisen geleakte
Fotos. Entführt aber wurden unter
anderm auch zwei Brüder: der Ismail
Isajew, grad achtzehn, ein Aktivist,
wie auch Salech Magamadow.

Raphael

De rechter antwoordde:

Dietrich

Wat ik geschreven heb, dat heb ik
geschreven.

Koraal

Allen

Op de bodem van mijn hart
zijn het jouw naam en jouw lijden alleen
die altijd en elk uur fonkelen,
daarom zal ik waakzaam zijn.
Ik neem jouw leven
als voorbeeld in de ellende,
en zal niet vergeven
de onrechtvaardige dood.

Recitatief & koor

Raphael

Laten wij nu een andere scène aan-
schouwen, in Tsjetsjenië, en weliswaar
niet in het verleden, maar in het nu:
iedereen die openlijk homoseksueel is,
loopt gevaar gevangen te worden gezet,
te worden gefolterd en gedood. Hier
wordt het geweld echter heel openlijk,
van bovenaf verordend door de staat. Zo
wordt op de staatszender medegedeeld:

Allen

Doodt je homoseksuele kinderen!
En zonder te aarzelen, anders doen wij
het wel.

Raphael

Dagelijks worden homo's ontvoerd. Ze
verdwijnen. Ze brengen de ontvoerden
naar verborgen kampen, waar ze
dagenlang worden gemarteld en worden
mishandeld. Dat blijkt uit geleakte foto's.
Er werden echter onder anderen ook
twee broers ontvoerd: Ismail Isajew, net
achttien, een activist, evenals Salech
Magamadow.

Raphael

The judge replied:

Dietrich

What I have written, I have written.

Chorale

All

Deep in my heart,
your name and sorrow alone
will glitter always, and at every hour;
that's why I'll be vigilant.
I take your life
as an example in adversity,
and will not forgive
your unjust death.

Recitative & choir

Raphael

The scene now changes, let's look
at Chechnya, not in the past but in
the present: anyone who is openly
homosexual risks imprisonment,
torture and death. Violence here is quite
open, imposed from above by the state.
Here's an announcement broadcast by
the state radio:

All

Kill your homosexual children!
And do it without hesitation, otherwise
we will.

Raphael

Gay men are abducted every day. They
disappear. The abducted people are
taken to secret camps, where they
are tortured and abused for days.
Photographs leaked to the outside world
prove it. Among others, two brothers
were kidnapped: Ismail Isajew, barely
eighteen, an activist, just like Salech
Magamadow.

Und auf einem illegalen Foto, konnte man ein Opfer sehen, das halbtot dalag. Da ruft ein Mann verzweifelt:

Dietrich

Nein, seht doch, das ist mein Freund.

Raphael

Danach sagt er ganz in Tränen:

Dietrich

Seht doch, dort stirbt mein Geliebter.

Choral

Alle

Heute wissen wir zu gut von den Foltertaten, immer wieder siegt der Mut Unrecht zu verraten.

O Mensch, mache Richtigkeit, Willkür laß nicht siegen. Öffentlich mach alles Leid, laß dich nicht belügen.

Rezitativ

Raphael

Viele Namen wären hier noch zu nennen. Zum Beispiel Kleo Flores, lesbische Aktivistin, auf einer Busfahrt verschwunden, entführt, in Mexiko. Man fand sie gefoltert, zerstückelt. Genauso erging es Mariella Franco, der Kämpferin für starkes Frauenrecht verheiratet mit ihrer Freundin. Solche Haßverbrechen haben bis heut' kein Ende. Deshalb:

Dietrich

Nichts ist vollbracht.

En op een illegale foto was een slachtoffer te zien dat er halfdood bij lag. Er roept een man vertwijfeld:

Dietrich

Nee, kijk toch, het is mijn vriend.

Raphael

Daarna zegt hij, helemaal in tranen:

Dietrich

Kijk toch, daar sterft mijn geliefde.

Choral

Allen

Vandaag weten we maar al te goed van de folterdaden, steeds opnieuw overwint de moed om het onrecht te verraden.

O, mens, stel orde op zaken, laat de willekeur niet overwinnen. Maak al het leed openbaar, laat je niet bedriegen.

Recitatief

Raphael

Er kunnen hier nog vele namen worden genoemd. Bijvoorbeeld die van Kleo Flores, een lesbische activiste, tijdens een bustocht verdwenen, ontvoerd, in Mexico. Men vond haar terug, gefolterd en in stukken gesneden. Mariella Franco, die streed voor meer vrouwenrechten en getrouwd was met haar vriendin, verging het niet anders. Aan dergelijke haatmisdrijven is tot op de dag van vandaag geen einde gekomen. Daarom:

Dietrich

Niets is volbracht.

Now, in one of the smuggled photos you can see a victim, half dead on the floor. A man shouts in despair:

Dietrich

No, look, that's my boyfriend.

Raphael

Afterwards, he says in tears:

Dietrich

Look, there's my lover's dying.

Chorale

All

Today we know all too well about the torture; for courage wins the day over and over again, and people call out the injustice.

O humankind, put things right, don't let unfairness prevail. Make public all the suffering, refuse to be lied to.

Recitative

Raphael

Many other names could be listed here. For example Kleo Flores, a lesbian activist, who disappeared on a bus trip, abducted in Mexico. They found her body, tortured and dismembered. Mariella Franco, a champion of women's rights, who was married to her girlfriend, was given the same treatment. These hate crimes continue to happen today without an end in sight. That's why:

Dietrich

Nothing is finished.

Arie

Yosemeh
 Nichts ist vollbracht,
 kein Trost vor die gequälten Herzen:
 'Die Mörder frei', der Satz verhöhnt der
 Opfer Schmerzen.
 Wo sind die Retter, wo die Kraft?
 Wer führt den Kampf?
 Nichts ist vollbracht.

Rezitatief

Raphael
 Zu viele sind tot.
 Sind verstummt.

Arie & Chor

Dietrich
 Wenn dies ich höre, muß ich fragen,
 wenn ich höre, laß mich fragen:
 So viele tot, ja tot geschlagen,
 und ich, ich wußt' nichts,
 hab nichts dagegen getan.
 Inwieweit trag ich Schuld daran?
 Kann ich durch jener Pein und Sterben
 mir irgend Trost erwerben?
 Ist dennoch für mich Hoffnung da?
 Man kann gewißlich zwar nichts sagen;
 doch gehe ich in mich
 und denk stillschweigend: Ja.

Alle
 Hoffnung, die du schienest tot,
 lebest doch ohn Ende,
 daß in jeder großen Not,
 zu dir ich mich wende.
 Denn in dir bleibt stets ein Rest,
 den nichts kann beschweren,
 weiß ich doch, das stehet fest,
 Recht ist mein Begehren.

Aria

Yosemeh
 Niets is volbracht,
 geen troost voor de gekwelde harten:
 'De moordenaars vrij,' een zin die de pijn
 van de slachtoffers hoont.
 Waar zijn de redders, waar de kracht?
 Wie leidt de strijd?
 Niets is volbracht.

Recitatief

Raphael
 Te velen zijn dood.
 Zijn tot zwijgen gebracht.

Aria & koor

Dietrich
 Als ik dit hoor, moet ik ernaar vragen,
 als ik luister, moet ik mij afvragen:
 Zo velen zijn dood, ja doodgeslagen,
 en ik, ik wist er niets van,
 heb er niets tegen gedaan.
 In hoeverre ben ik er schuldig aan?
 Kan ik uit die pijn en het sterven
 enige troost putten?
 Is er toch nog hoop voor mij?
 Weliswaar valt er niets met zekerheid te
 zeggen; maar als ik van binnen kijk
 denk ik stilzwijgend: ja.

Allen
 De hoop, die dood leek te zijn,
 leeft toch eeuwig door,
 opdat ik in alle ellende,
 mij daar op richt.
 Want daarvan blijft toch steeds een rest
 behouden, die door niets kan worden
 bezwaard, want ik weet immers wat
 vaststaat, dat mijn eis terecht is.

Aria

Yosemeh
 Nothing is finished.
 There's no comfort for the tortured
 hearts: 'The murderers are free',
 this statement mocks the victims' pain.
 Where are the saviours, where the
 strength? Who's leading the fight?
 Nothing is finished.

Recitative

Raphael
 Too many are dead. Too many have been
 silenced.

Aria & choir

Dietrich
 When I hear this, I have to ask about it;
 when I listen, I have to ask myself:
 So many are dead, yes, beaten to death,
 and I, I knew nothing of it,
 did nothing to counter it.
 To what extent am I to blame for this?
 Can their pain and death
 bring me any consolation?
 Is there still some hope for me?
 It's true, nothing can be said for certain;
 but if I look inside myself,
 I think quietly: yes.

All
 Hope, which seemed dead,
 still lives without end,
 allowing me to focus on it
 despite all the distress.
 For there always remains something of
 it, that cannot be disturbed by anything;
 for I know one thing for certain,
 that my demand is just.

Rezitatief*Raphael*

In Ninive, da stoßen sie Schwule vom Dach in den Tod, vom zehnten Stock sie schlagen auf. Und in Rußland da hetzen sie queere Menschen mit Hunden, und in Lagos tun sie das auch. Und das ist nur ein Beispiel aus Hunderten.

Arioso*Markus*

Mein Herz, in dem die ganze Welt bei all den Leiden gleichfalls leidet, weil Hinseh'n man nicht mehr vermeidet:
Das Recht zerreißt, ein Staat zerfällt, die Willkür lebt und Hetzer spalten - ja, so viel Unrecht sieht man walten... was willst du denn alleine tun?

Arie*Susanne*

Zerfließe, mein Herze,
in Fluten der Zähren
den Toten zu Ehren.
Erzähle der Welt
und den Menschen die Not:
so viele sind tot.

Rezitatief*Raphael*

Die Toten aber, wenn man ihre Namen nennt, daß nicht die Einzelnen vergessen werden bei all den Morden, (denn derselbigen Anzahl ist ja sehr groß), werden aufgeschrieben, daß ihre Taten gewahrt sind, und sie nicht vergessen bleiben. Das leisten die Hilfsgruppen, und setzen sich aus der Verfolgung. Eine Arbeit, die oft stark behindert wird.

Recitatief*Raphael*

In Ninive gooien ze homo's van het dak, vanaf de tiende verdieping vallen ze naar hun dood. In Rusland jagen ze op queers met honden en dat gebeurt ook in Lagos. En dat zijn slechts enkele van de honderden voorbeelden.

Arioso*Markus*

Mijn hart, nu de hele wereld met al dat lijden meelijdt, omdat men het toekijken niet meer vermijdt:
Het recht raakt verscheurd, een staat stort in, de willekeur leeft op en ophitsers polariseren - ja, zoveel onrecht vindt er plaats... wat wil je daar in je eentje aan doen?

Aria*Susanne*

Smelt weg, mijn hart,
in stromen van tranen,
tot eer van de doden.
Klaag de wereld
en de hemel je nood:
zo velen zijn dood.

Recitatief*Raphael*

De doden echter, die bij naam worden genoemd, daarvan wordt niemand vergeten, zelfs niet bij die vele moorden, (want het aantal daarvan is immers zeer hoog), en van wie de namen worden opgeschreven, blijven de daden in herinnering behouden en raken niet in vergetelheid. Dit wordt gedaan door steungroepen, die zich zo blootstellen aan vervolging. En hun werk wordt vaak sterk gehinderd.

Recitative*Raphael*

In Nineveh, they throw gays from roofs; they fall to their deaths from the tenth floor. In Russia, they hunt queer people with dogs; they do the same in Lagos. And these are just a few of hundreds of examples.

Arioso*Markus*

O my heart, the whole world now sympathises with all that suffering, because people no longer avoid witnessing it:
The law is torn apart, states collapse, there's more unfairness and polarising agitation - yes, there is so much injustice, what can you do about it on your own?

Aria*Susanne*

Melt away, my heart,
in floods of tears,
in honour of the dead.
Complain about your distress
to the world and to heaven:
so many are dead.

Recitative*Raphael*

But the dead, whose names are made known, so that no-one is forgotten, despite the sheer number of murders (for so very many have now taken place), and their names are written down, their deeds are preserved in our memory and they will not be not forgotten. This is what support groups do, exposing themselves to persecution. And their work is hampered at every turn.

Wenn wir aber die Schrecken hören, die sie sahen, und wer da gestorben ist, da entsetzt uns die schiere Zahl.

Und das bringt uns auf die Frage: ist wirklich da draußen immer noch so viel Haß? Ja, viel davon geschieht am helllichten Tag.

Und wer es mit ansieht, der soll es bezeugen, und das Zeugnis sei wahr, und ein jedermann wisse, daß er die Wahrheit saget, auf daß ihr sehet.

Denn: ihr habt es gehöret, für viele Orte muß man sagen:

Markus
'Noch immer ist, wer queer, gefährdet.'

Raphael
Und außerdem ist auch noch dieser Satz wahr:

Markus
'Es ist geschehen, und wird auch von allein nicht enden.'

Choral

Alle
O hilf, Kenntnis, Sichtbarkeit,
von so vielem Leiden,
daß wir stets erinnern dran,
Vorurteile meiden.
Jedes Wort und Konsequenz
fruchtbarlich bedenken,
dabei, rücksichtsvoll und wach,
Umsicht allem schenken.

Als we echter horen van de gruwelen die zij meemaakten en wie daarbij is gestorven, schrikken we alleen al van de aantallen.

En zo komen we uit bij de vraag: heerst er daarbuiten echt nog altijd zoveel haat? Ja, en veel daarvan vindt plaats op klaarlichte dag.

En wie het ziet gebeuren, moet daarvan getuigenis afleggen en die getuigenis is waar, zolang eenieder voor zichzelf weet dat hij werkelijk de waarheid spreekt, opdat jullie het zien.

Want: jullie hebben het gehoord, voor veel plaatsen moet worden gezegd:

Markus
'Nog steeds is iemand die queer is, in gevaar.'

Raphael
En daarnaast is ook deze zin waar:

Markus
'Het is gebeurd en zal ook niet vanzelf stoppen.'

Koraal

Allen
O help, kennis, zichtbaarheid
van zo veel lijden,
dat wij ons altijd herinneren,
vooroordelen vermijden.
Ieder woord en alle consequenties
met vrucht overdenken
en daarbij voorkomend, waakzaam
en omzichtig te werk gaan.

But when we hear of the horrors they have experienced and of those who died along the way, we are horrified by the numbers.

And that makes us ask: is there really still so much hatred out there? Yes, and much of it happens in broad daylight.

And all who see it must bear witness and their testimony is true, as long as they all know that they speak the truth, so that you can see it too.

For: you have heard it has to be said that, in many places:

Markus
'Queer people are still in danger.'

Raphael
And the following statement is true as well:

Markus
'It has taken place and will not stop by itself.'

Chorale

All
O, knowledge and the fact that
so much suffering is visible,
help us never to forget
and to avoid prejudice,
to give proper consideration
to our every word and its consequences,
while continuing our work
with vigilance and prudence.

Chor*Alle*

Ruht wohl, unzählige Gebeine,
 eu'r Leiden ich nicht mehr verneine,
 ruht wohl und bringt auch mich zur Ruh.
 Das Grab, das Euch bestimmt ist,
 und leider Eure Not umschließt,
 soll uns ein Auftrag sein,
 hör'n wir nur richtig zu.

Choral*Alle*

Ach ja, ob da lieb Engelein
 so etwas wie die Seele mein
 nach irgendwohin tragen...
 Den Leib, wie immer er mag sein,
 bejah'n, ohn jede Qual und Pein,
 ganz ohne jede Frage...
 das wäre schon genug für mich,
 daß meine Augen sehen sich
 in aller Freud das Leben an,
 egal ob Frau, divers, ob Mann.
 Ihr Zuhörn'de, versteht ihr mich,
 versteht ihr mich?
 Das wär ein Anfang, sicherlich.

Koor*Allen*

Rust zacht, ontelbare beenderen,
 jullie lijden ontken ik niet meer,
 rust zacht en breng ook mij tot rust.
 Het graf, dat voor jullie bestemd is,
 en spijtig genoeg jullie ellende omvat,
 moet voor ons een opdracht zijn,
 om steeds echt te luisteren.

Koraal*Allen*

Ach ja, of er nu engeltjes
 zoiets als mijn ziel
 ergens heen dragen...
 Als het lijf, hoe het ook moge zijn,
 zou worden aanvaard, zonder smart en
 pijn, zonder dat er vragen bij worden
 gesteld... Het zou voor mij mooi genoeg
 zijn, als mijn ogen het leven zouden zien
 in alle vreugde,
 of vrouw, divers of man.
 Jullie toehoorders, horen jullie mij,
 horen jullie mij?
 Dat zou alvast een begin zijn.

*Vertaling: textual - Koert Braches, deels
 ontleend aan een vertaling van Ria van Hengel*

Choir*All*

Rest in peace, you countless remains,
 I no longer deny your suffering,
 rest in peace, and bring peace to me as well.
 The grave, that is reserved for you,
 and that, alas, encloses your suffering,
 shall instruct us
 to keep truly listening.

Chorale*All*

Oh, whether little angels
 carry something like my soul
 somewhere...
 If the body, whatever its nature,
 is received, without pain or anguish,
 and without questions being asked...
 It would be good enough for me
 that my eyes saw life
 full of joy,
 whether woman, nonbinary or man.
 Dear audience, do you hear what I'm saying,
 do you hear what I'm saying?
 That would be a start.

Translation: Georg Kroneis, Mike Wilcox

